

N á v r h

Z Á K O N

ze dne2014,

kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Změna zákona o vysokých školách

Čl. I

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění zákona č. 210/2000 Sb., zákona č. 147/2001 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 96/2004 Sb., zákona č. 121/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 473/2004 Sb., zákona č. 562/2004 Sb., zákona č. 342/2005 Sb., zákona č. 552/2005 Sb., zákona č. 161/2006 Sb., zákona č. 165/2006 Sb., zákona č. 310/2006 Sb., zákona č. 624/2006 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 189/2008 Sb., zákona č. 110/2009 Sb., zákona č. 419/2009 Sb., zákona č. 159/2010 Sb., zákona č. 365/2011 Sb., zákona č. 420/2011 Sb. a zákona č. 48/2013 Sb., se mění takto:

V § 91 Stipendia odstavec 3 zní:

„(3) Stipendium podle odstavce 2 písm. d) se přiznává též studentům, kteří mají nárok na přídavek na dítě podle zvláštního právního předpisu^{21a)}, jestliže rozhodný příjem v rodině zjišťovaný pro účely přídavku na dítě nepřevyšuje součin částky životního minima rodiny a koeficientu 1,5. Stipendium ve výši 2 100 Kč se přiznává po standardní dobu studia na deset měsíců v akademickém roce. Nárok na stipendium prokazuje student písemným potvrzením vydaným na jeho žádost orgánem státní sociální podpory, který přídavek přiznal, že příjem rodiny zjišťovaný pro účely přídavku na dítě za kalendářní rok uvedený v potvrzení nepřevyšil součin částky životního minima rodiny a koeficientu 1,5. Potvrzení pro účely přiznání stipendia platí po dobu 21 měsíců od uplynutí roku, za který byl příjem rodiny zjišťován. Nárok na stipendium může student uplatnit za určité časové období pouze jednou.“

ČÁST DRUHÁ

Účinnost

Čl. II

Tento zákon nabývá účinnosti prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po dni jeho vyhlášení

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

I. Obecná část

Problematiku stipendií studentů vysokých škol upravuje obecně § 91 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), v platném znění. Zdroji pro výplatu stipendií jsou příspěvek ze státního rozpočtu a dotace podle § 18 a stipendijní fond tvořený převody poplatků za studium podle § 58 odst. 7 a převody daňově uznatelných výdajů podle zvláštního předpisu. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v dlouhodobě ohlašované a připravované komplexní novele tohoto zákona, kterou předběžně postoupilo k diskusi do sněmovního podvýboru pro VŠ nenavrhlo žádnou změnu § 91.

Aktuálně platná úprava § 91 zákona č. 111/1998 Sb. zahrnuje možnost přiznání několika druhů stipendií. Kompetenci přiznávat studentům stipendia svěřuje vysokým školám nebo fakultám, které postupují podle vnitřního předpisu konkrétní vysoké školy – podle stipendijního řádu. Kompetence přiznávat stipendia je svěřena také samotnému ministerstvu, které je může přiznávat podle programů vyhlášených ministrem, s přihlédnutím k závazkům z mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána. Ministerstvo může přiznat tato stipendia též občanům České republiky studujícím na vysokých školách v zahraničí.

Jako velmi naléhavá se jeví potřeba rychlé novelizace zákonem upravené stanovené výše a okruhu příjemců takzvaného „sociálního stipendia“. Zde výši stipendia, které je určeno k podpoře přístupu sociálně slabých k vysokoškolskému vzdělání, vymezuje přímo zákon č. 111/1998 Sb. v § 91 odstavec 2 písmeno d), tedy v případě tíživé sociální situace studenta, a to podle vymezení oprávněných žadatelů a výše částky 1620 Kč v odstavci třetím.

Zákon uvádí v odstavci třetím § 91, že „Stipendium podle odstavce 2 písm. d) se přiznává též studentům, kteří mají nárok na přírůstek na dítě podle zvláštního právního předpisu^{21a)}, jestliže rozhodný příjem v rodině zjišťovaný pro účely přírůstku na dítě nepřevyšuje součin částky životního minima rodiny a koeficientu 1,5. Stipendium ve výši 1 620 Kč se přiznává po standardní dobu studia na deset měsíců v akademickém roce. Nárok na stipendium prokazuje student písemným potvrzením vydaným na jeho žádost orgánem státní sociální podpory, který přírůstek přiznal, že příjem rodiny zjišťovaný pro účely přírůstku na dítě za kalendářní rok uvedený v potvrzení nepřevyšil součin částky životního minima rodiny a koeficientu 1,5.“

Nyní platná úprava takzvaného sociálního stipendia pevně stanoveného a omezeného částkou 1620 Kč uplatňovaná od roku 2006 po novelizaci zákonem č. 552/2005 Sb. byla poprvé pevně začleněna do zákona č. 111/1998 Sb. v důsledku přijetí zákona č. 261/2007 Sb. ze dne 19. září 2007 o stabilizaci veřejných rozpočtů. Od té doby nedošlo nikdy k úpravě, tedy k navýšení zákonem stanovené částky, která by zohlednila vývoj inflace, ani k úpravě koeficientu a tomu

odpovídajícímu rozšíření okruhu příjemců s ohledem na obecný růst životních nákladů, růst nezaměstnanosti a zhoršování sociálního postavení sociálně slabých rodin.

Od roku 2007 do roku 2013 vývoj inflace a trvalý růst životních nákladů znamenal pro sociálně slabé studenty a jejich rodiny neustále rostoucí zátěž, kupní síla v zákoně pevně stanovené částky 1620 Kč se do roku 2013 výrazně snížila. V období let 2006 až 2012 míra inflace podle ČSÚ v součtu dosáhla 19,3 %. Pro rok 2013 Ministerstvo financí udává odhad míry inflace 2,1 %. To znamená, že i k pouhé valorizaci původní částky sociálního stipendia 1620 Kč by bylo nutné zvýšit tuto částku o 347 Kč na částku 1967 Kč. Dochází rovněž ke zvyšování celkového počtu rodin žijících pod hranicí chudoby a rodin, které v důsledku vyšších hladin nezaměstnanosti se dostávají do obtíží. Přesto se v uplynulých letech rozpočtované objemy prostředků na sociální stipendia dokonce významně snižovaly.

Dle dokumentu **Rozpočet kapitoly 333 MŠMT na rok 2012 a rozdělení závazných ukazatelů mezi jednotlivé školské úseky** (<http://www.msmt.cz/file/20953>) byl vývoj následující:

Sociální stipendia veřejné vysoké školy

rok 2010 85,909 mil Kč

rok 2011 57,248 mil Kč

rok 2012 návrh rozpočtu 51 mil. Kč

Sociální stipendia soukromé vysoké školy

rok 2010 4,172 mil Kč

rok 2011 3,225 mil Kč

rok 2012 návrh rozpočtu 3,038 mil Kč

S ohledem na podporu a zajištění přístupu studentů ze sociálně slabých rodin k vysokoškolskému vzdělání je proto naléhavě nutné v co nejkratším čase upravit novelou § 91 vysokoškolského zákona, pokud jde o stipendium podle odstavce 2) písmeno d) a v návaznosti odstavec 3), tedy novelizovat výši stipendia v případě tíživé sociální situace studenta. A to tak, že dosavadní stanovená částka 1620 Kč se zvýší na 2 100 Kč.

Pro srovnání dle údajů **Závěrečného účtu kapitoly 333 – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy – za rok 2012** byly veřejným vysokým školám poskytnuty za rok 2012 prostředky například:

Na vzdělávací činnost příspěvek v celkové výši 14 930 065 tis. Kč

Na doktorská stipendia v prezenčním studiu příspěvek v celkové výši 973 790 tis. Kč

Na sociální stipendia příspěvek ve výši 42 653 tis. Kč

Ze 47 soukromých vysokých škol, které působily v roce 2012 v ČR, byla poskytnuta v roce 2012 celkem 35 VŠ dotace na sociální a ubytovací stipendia v celkové výši 34 053,81 tis. Kč (uvedeno bez členění). V roce 2011 na soukromé VŠ poskytnuta dotace na sociální stipendia 2 275,25 tis Kč, v roce 2010 poskytnuta dotace na sociální stipendia 2 788 tis. Kč, v roce 2009 poskytnuta dotace na sociální stipendia 769 tis Kč, v roce 2008 poskytnuta dotace na sociální stipendia 3 888 tis. Kč.

Dopady navrhované úpravy

Návrh zákona není v rozporu s ústavním pořádkem ČR a mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy ani s právem Evropské unie.

Nároky na státní rozpočet: S ohledem na skutečnost, že rozpočtované výdaje na sociální stipendia jsou v porovnání s jinými objemově nevelké a že v uplynulých letech docházelo dokonce k významnému snižování objemu prostředků rozpočtovaných a vyplácených na sociální a ubytovací stipendia studentů vysokých škol, navýšení sociálního stipendia a dílčí rozšíření okruhu příjemců v důsledku navržené novely jen zmírní a napraví negativní vývojový trend založený v uplynulém období.

Návrh zákona nemá dopady na rozpočty krajů a obcí.

Na podnikatelské prostředí České republiky se dopady nepředpokládají.

Sociální dopady, včetně dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením, jsou významně pozitivní.

K národnostním menšinám a k problematice životního prostředí je návrh neutrální.

Navrhovaná právní úprava nezakládá oproti dosavadní žádné nové dopady co se týče ochrany soukromí a osobních údajů.

Návrh nepřináší rizika spojená s korupčním chováním.

II. Zvláštní část

K čl. I

V § 91 Stipendia se v odstavci třetím ve větě druhé částka 1 620 Kč se nahrazuje částkou 2 100 Kč.

Návrh řeší situaci, kdy od roku 2007 do roku 2013 vývoj inflace a růst životních nákladů znamenal pro sociálně slabé studenty a jejich rodiny neustále rostoucí zátěž, zatímco kupní síla v zákoně pevně stanovené částky takzvaného sociálního stipendia ve výši 1620 Kč se do roku 2013 významně snížila. Navrhovaná úprava je adekvátní reakcí i na stav, kdy byl zaznamenán také trvalý trend pozvolného zvyšování celkového počtu rodin žijících pod hranicí chudoby a kdy se aktuálně zvyšuje počet rodin, které v důsledku dlouhodobě vyšších hladin nezaměstnanosti a dalších sociálně nepříznivých faktorů mohou jen omezeně podporovat své nezaopatřené děti, které se vysokoškolským studiem připravují na budoucí povolání.

V souladu s Listinou základních práv a svobod, s demokratickými principy občanské rovnosti v přístupu ke vzdělání a s principy státem deklarované podpory školství a vzdělávání je navrhovaná úprava vhodnou a potřebnou k zajištění podpory vzdělávání.

K čl. II

Účinnost zákona se stanoví prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po dni jeho vyhlášení.

V Praze dne 27. listopadu 2013

Miroslav Grebeníček, v. r.

Zuzka Bebarová-Rujbrová, v. r.

Marta Semelová, v. r.

Kateřina Konečná, v.r.